

Без секретів

До 1991 року в сховищах Державного архіву Рівненської області зберігалися документи 322 спецфондів, а це понад 30 тисяч справ. Крім того, гриф "Таємно" стояв на 755 друкованих виданнях та 130 підшивках листівок партій і громадських організацій. Сьогодні ж в архіві на секретному зберіганні залишилося лише 0,98% матеріалів від загальної кількості документів. В основному це документи діючих установ і підприємств.

У першій половині 1990-х років було розсекречено 249 фондів (21,5 тис. справ) — майже всі фонди дорадянського періоду та періоду німецько-фашистської окупації, документи, пов'язані з українським визвольним рухом, політичними репресіями. На спецзберіганні тоді залишилися тільки документи, що містили інформацію про діяльність агентурних розвідок, контррозвідок, фальшивомонетників (на сьогодні також розсекречені) та документи фондів діючих на той час установ, організацій і підприємств.

Серед розсекречених тоді документів — органи місцевої влади і управління колишнього Волинського воєводства Польської держави (1919-1939 рр.); документи Рівненського окружного суду та прокуратури, поліційних установ, зокрема, ситуаційні рапорти поліцейських про соціально-політичне становище в населених пунктах сучасної Рівненщини. З фонду Рівненського еміграційного синдикату з'явилась можливість дізнатися про долю тисяч українських родин, які в

1930-ті роки були змушені емігрувати за океан. Серед підшивок газет переважали місцеві часописи періоду німецько-фашистської окупації.

Один із найцікавіших з розсекречених фондів — "Колекція документів ОУН-УПА", в якому знаходяться друковані видання постанов конференцій та з'їздів "Великих зборів" ОУН, оригінали наказів окремих командирів підрозділів УПА, звіти з теренів, щоденники безпосередніх учасників подій.

Серед документів радянського періоду в 90-х розсекречили лише 6 фондів підприємств та організацій, які на той час вже не діяли.

Крім того, від управління СБУ в Рівненській області архів прийняв тисячі архівно-слідчих справ на реабілітованих громадян, які в 1939-1950-х рр. були засуджені. Багато родичів засуджених також змогли дізнатися про долю своїх рідних і близьких.

У 2007 році було розсекречено списки-довідники, які склалися у 40-50-х роках за документами, що перебували у так званих оперативно-чекістських

Документи про діяльність вояків УПА раніше були найбільш засекреченими. Нині документи та світлини того часу демонструють навіть на спеціальних виставках

розробках. Ці довідники містять сконцентровані відомості про осіб, яких звинувачували у приналежності до УПА, українських політичних організацій, товариств та спілок. Розсекречено 121 планшет з планами забудови нашого міста за 1925–1939 рр., за якими можна дізнатися про розташування будинків нашого міста, багато з яких були знищені під час війни або були знесені пізніше. Всього в той рік було розсекречено 203 справи.

У 2008 році грифи секретності були скасовані з 116 архівних фондів обсягом 2527 справ за 1920–1939 рр. Документи стосувались обвинувачен-

ня громадян колишньої польської держави у розвідувальній діяльності на користь Радянського Союзу, в тому числі незначна кількість документів про боротьбу за приєднання західноукраїнських земель, що перебували під владою Польщі, до України, яка на той час входила до складу СРСР; у шпигунській діяльності на користь Німеччини; у виготовленні та розповсюдженні фальшивих грошей на території Польщі.

Цьогоріч на загальне зберігання передано документи 17 фондів радянського періоду. В основному — це протоколи, постанови та рішення звужених засідань

виконкомів, листування з питань відведення земельних ділянок для спеціальних потреб; витяги з протоколів засідання виконкомів про куркульські та одноосібні господарства, характеристики на куркульські господарства, характеристики на жителів сіл Рівненського району, які загинули вже в післявоєнний час, списки осіб, які прибули зі спецпоселень, списки осіб, прибулих у порядку репатріації з Аргентини, Бразилії, Уругваю; витяги з ухвал Верховного Суду СРСР та УРСР про звільнення зі спецпоселень жителів Рівненського району; відомості про пересування репатрійова-

них радянських громадян (1947-1952 рр.) тощо.

Для науковців і всіх, хто цікавиться історією області, стануть в пригоді документи про відновлення та розвиток промисловості, сільського господарства, культури; журнали реєстрації вхідної та вихідної секретної кореспонденції; довідки про хід ліквідації неграмотності та малограмотності, про благоустрій могил загиблих партизан в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр.; довідки про використання водних ресурсів, місцевої сировини, рибних господарств, електростанцій; секретні постанови про державні плани розвитку місцевого господарства Рівненської області, генеральний план м. Рівне (1953 р.), технічні проекти реконструкції та розширення міських комунікацій; доповідні записки та інформації.

Активно використовуються ще один з розсекречених фондів — Рівненський обласний військовий комісаріат. Серед документів — списки осіб, які загинули або зникли безвісти під час війни, "документи про випадки бандитизму (1949-1951 рр.)"; листування про використання офіцерів, які після перебування в полоні, оточенні воювали в штрафних батальйонах; листування про складання військово-економічних довідок області тощо.

■ Людмила ЛЕОНОВА, начальник відділу використання інформації документів Державного архіву Рівненської області.